

Ouderlijke Attributies van Ongewenst Kindgedrag van Peuters als Voorspellers voor
Positieve Opvoedgedragingen van Ouders.

Masterthesis Orthopedagogiek (201500201)

Universiteit Utrecht

Anna Bart (5625297)

25-06-2016

Eerste beoordelaar: Jorg Huijdig

Tweede beoordelaar: Sanne Geeraerts

Aantal woorden: 4645

Aantal referenties: 40

Abstract

Aim: The aim of this study was to investigate the relationship between parental attributions of unwanted toddler behaviour of mothers and fathers and a positive parenting style. Differences between mothers and fathers in this relationship were also examined in this study. **Method:** Parents with at least one child in the age of two to four years old were asked to fill out online questionnaires concerning their parenting behaviour and their attribution style in general and in specific situations. A total of 278 parents participated. **Results:** A multiple regression analysis showed a significant relation between parenting behaviour and parental attributions. In general situations parent responsible attributions of mothers and fathers predicted more positive discipline. For fathers, situation specific parent responsible attributions had a negative influence on positive discipline, while child responsible attributions had a positive influence. The analysis showed no significant effect for the attributions of mothers in specific situations. Finally, parent responsible attributions of mothers predicted more warm parenting behaviour in general situations. **Conclusion:** Parental attributions are predictors of positive parenting behaviour. A difference was found between positive discipline in general and in specific situations and also for warm parenting behaviour. Based on the results of the current study implications for further research on parenting behaviour would be to investigate explanations for differences in results between positive discipline in general and in specific situations and for differences between mothers and fathers. Also further research on validation of the computer task would be recommendable. *Key words:* attributions, positive parenting style, toddlers, unwanted behaviour

Inleiding

De peuterleeftijd blijkt een uitdagende periode voor ouders (Asscher, Hermanns, & Dekovic, 2008). Peuters ontwikkelen een eigen wil, ontdekken onafhankelijkheid, ontwikkelen communicatieve vaardigheden en laten ongehoorzaam gedrag zien (Kohnstamm, 2002; Kwon, Han, Jeon, & Bingham, 2013). Daarnaast is de peuterleeftijd een belangrijke periode voor de verdere ontwikkeling van kinderen (Powell, Dunlap, & Fox, 2005). Deze nieuwe fase van autonomie leidt in veel gevallen tot peutergedrag dat in strijd is met de ideeën van ouders over het gedrag dat zij bij hun peuter verwachten en wensen te zien. Wanneer deze verwachtingen niet overeenstemmen met het gedrag van de peuter kan dit leiden tot conflicten tussen beide partijen (Lieberman, 1999). Hoe ouders reageren op het (ongewenste) gedrag van hun kind blijkt gerelateerd te zijn aan waar zij het gedrag van hun kind aan toeschrijven, zogeheten attributies. Ouderlijke attributies blijken een belangrijke rol te spelen in de problemen van ouders met het opvoeden van hun kinderen (Snarr, Slep, & Grande, 2009). In huidig onderzoek worden attributies gedefinieerd als de opvattingen of cognities van een ouder over de motieven of bedoelingen van het kind (Johnston & Ohan, 2005; MacKinnon, Lamb, Belsky, & Baum, 1990). In de literatuur wordt veelal het onderscheid gemaakt tussen ouderverantwoordelijke (buiten de verantwoordelijkheid van het kind) en kindverantwoordelijke attributies (Johnston & Ohan, 2005).

Uit onderzoek blijkt dat ouders met meer kindverantwoordelijke attributies veelal geïrriteerd en ineffectief reageren op het gedrag van hun kind (Snyder, Cramer, & Afrank, 2005) en een meer autoritaire opvoedstijl hanteren (Coplan, Hastings, Lagacé-Séguin, & Moulton, 2002; Whittingham et al., 2009). In lijn hiermee blijkt dat moeders die het gedrag van hun kind als kindverantwoordelijk zien en wangedrag als opzettelijk, de voorkeur geven aan het hanteren van een streng gedisciplineerde opvoedstijl (Morrissey-Kane & Prinz, 1999). Ook een negatieve ouder-kind relatie blijkt een rol te spelen in de opvattingen (attributies) van ouders over het wangedrag van hun kind als kindverantwoordelijk en gaat gepaard met meer negatief opvoedgedrag van ouders (Johnston & Ohan, 2005; Nixon, Sweeney, Erickson, & Touyz, 2003). Bovenstaande lijkt evidentie te bieden voor de associatie tussen attributies en opvoedgedrag.

Onderzoek richt zich echter met name op de relatie tussen kindverantwoordelijke attributies en negatieve opvoedgedragingen. Dit is opvallend, omdat uit diverse ontwikkelingsonderzoeken blijkt dat warm, positief opvoedgedrag essentieel is voor een positieve ontwikkeling van jonge kinderen (Landry, Miller, Loncar, Smith, & Swank, 2002; Prinzie, Stams, Dekovic, Reijntjes, & Belsky, 2009). Ook de rol van ouderverantwoordelijke

attributies is in onderzoek onderbelicht. Uit experimenteel onderzoek blijkt dat moeders aan wie werd verteld dat hun kind zich vrijwillig misdroeg, meer gevoelens van boosheid rapporteerde, dan moeders die te horen kregen dat het kind niet schuldig was aan het gedrag (Slep & O'Leary 1998). Ook zouden ouders met meer ouderverantwoordelijke attributies minder negatief reageren dan ouders met meer kindverantwoordelijke attributies (Carpentier, Mullins, Wolfe-Christensen, & Chaney, 2008). Het is om die reden belangrijk om te onderzoeken welke factoren positief opvoedgedrag bevorderen of juist verminderen en wat de rol van attributies van ouders hierin is.

Wat verder opvalt in de wetenschappelijk kennis is de onderbelichte rol van vaders. Attributies van vaders zijn slechts beperkt onderzocht. Onderzoek waarin de attributiestijlen van vaders en moeders wel direct met elkaar zijn vergeleken geven geen eenduidig beeld. Zo blijkt dat de attributiestijl van vaders en moeder over agressief en nalatig gedrag van hun kinderen niet verschilt (Mills & Rubin, 1990). Echter, onderzoek naar de relatie tussen attributiestijlen van ouders en kinderen met ADHD liet wel een verschil tussen vaders en moeders zien. Vaders zien, in tegenstelling tot moeders, het negatieve gedrag van hun kind met ADHD als meer kindverantwoordelijk (Chen, Seipp, & Johnston, 2008). Ook blijkt uit onderzoek dat ouders het gedrag van hun kind, dat normaal is voor de peuterperiode, soms als zeer stressvol ervaren. Het kost ouders om die reden meer moeite om hun attributies aan te passen (Kwon et al., 2013). De literatuur toont ook een verschil in gender met betrekking tot opvoedgedrag. Onderzoek onder adolescenten liet zien dat moeders over het algemeen een meer warme opvoedstijl zouden hanteren, terwijl vaders een meer doelgerichte opvoedstijl hebben (McKinney & Renk, 2008). Vaders zouden hun kind meer stimuleren en motiveren om de wereld om hen heen te ontdekken en het bevorderen van de autonomie van het kind. Moeders daarentegen zorgen voor meer warmte in de vorm van troost en het kalmeren van hun kind (Paquette, 2004). Onderzoek naar zowel moeders als vaders blijkt van belang.

Tot slot is het opvallend dat onderzoeken naar attributies van ouders worden beschreven als opvattingen of ideeën die ouders over het algemeen over hun kind hebben. Dit terwijl uit onderzoek blijkt dat de interpretatie van het gedrag van kinderen door ouders, situatieafhankelijk is (Dix, 1991; Hughes & Huby, 2002). Tevens zijn attributies geen vaststaande overtuigingen, maar flexibele interpretaties met situatie-afhankelijke variabiliteit (Enlund, Aunola, Tolvanen, & Nurmi, 2015).

Huidig onderzoek

Tot op heden is er geen onderzoek verricht naar de attributiestijl van ouders als voorspeller voor meer positief opvoedgedrag, terwijl blijkt dat positief, warm opvoedgedrag

essentieel is voor een positieve ontwikkeling van een kind (Landry et al., 2002; Prinzie et al., 2009). Positief opvoedgedrag blijkt, evenals negatief opvoedgedrag, een breed te interpreteren begrip en wordt in de literatuur beschreven als een warme, affectieve houding en positieve discipline worden (Knafo & Plomin, 2006). Huidig onderzoek maakt om die reden onderscheidt tussen positieve discipline en warm opvoedgedrag.

De eerste deelvraag richt zich op ouderlijke attributies als voorspellers voor positieve discipline in algemene zin. In de literatuur blijkt dat kindverantwoordelijke attributies geassocieerd worden met meer negatief opvoedgedrag (Coplan et al., 2002; Whittingham et al., 2009). De verwachting is om die reden dat ouderverantwoordelijke attributies van vaders en moeders meer positieve discipline zullen verklaren.

Deelvraag twee gaat in op attributies van ouders in specifieke situaties als voorspellers voor positieve discipline. Interpretatie van het gedrag van het kind door ouders blijkt uit onderzoek situatieafhankelijk te zijn (Dix, 1991; Hughes & & Huby, 2002). Onderzoek hiernaar kan inzicht bieden in verschillen tussen algemene en specifieke situaties. De verwachting is dat er sterkere verbanden worden gevonden voor ouderlijke attributies als voorspellers voor positieve discipline in specifieke situaties dan in het algemene situaties.

De laatste deelvraag richt zich een ander aspect van positief opvoedgedrag: warmte. Vaders en moeders blijken te kunnen verschillen in hun opvoedstijl, waarbij moeders meer warm opvoedgedrag hanteren, terwijl vaders meer doelgericht opvoeden (McKinney & Renk, 2008). De verwachting is dat er voor moeders een sterkere, positieve relatie wordt gevonden tussen ouderverantwoordelijke attributies en warm opvoedgedrag.

Meer en beter zicht te krijgen op factoren die bepalend zijn voor positief opvoedgedrag blijkt van belang om ontwikkelingsproblemen te voorkomen (Amato & Fowler, 2002). Daarnaast is met name de peuterleeftijd een belangrijke periode voor de verdere ontwikkeling van een kind. Het ongehoorzame gedrag dat bij deze leeftijd hoort kan een voorspeller zijn voor onaangepast gedrag op latere leeftijd, maar is afhankelijk van de manier waarop ouders hier mee omgaan (Powell et al., 2005).

Methode

Participanten

Voor dit kwantitatieve, cross-sectionele onderzoek werden ouderparen geworven met ten minste één kind in de leeftijd van twee tot vier jaar, binnen het eigen netwerk van de onderzoekers en op locaties waar de doelgroep te vinden was, bijvoorbeeld in peuterspeelzalen en in kinderdagverblijven. In totaal hebben 58 aantal ouderparen deelgenomen aan het onderzoek. Het aantal deelnemende moeders was 139, waarbij van 31

moeders geen volledige data werd verkregen. Moeders hadden een gemiddelde leeftijd van 32, met een minimale leeftijd 23 en een maximale leeftijd 43. Het aantal deelnemende vaders was 139, waarbij van 79 vaders geen complete data werd verkregen. Vaders hadden een gemiddelde leeftijd van 35, waarbij de minimale leeftijd van 24 jaar en de maximale leeftijd van 48 jaar was. De gemiddelde leeftijd van de peuters was 2 jaar en 10 maanden. Van de peuters over wie de vragenlijst werd ingevuld was 53% een meisje en 46% een jongen. De overige kenmerken zijn weergegeven in Tabel 1.

Tabel 1

Individuele kenmerken als percentage van de steekproef (N=139)

Kenmerken	Moeders	Vaders
Biologische ouder	100.0	100.0
Gehuwd/samenwonend	97.2	100.0
Aandeel opvoeding	59,3	63.3 (moeder), 36.7 (beide ouders)
Betaalde baan	89.8	98.3
Universitaire/hbo bachelor	43.5	31.7
Master/doctoraal	17.0	25.0
HAVO/VWO	29.6	31.7
Peuter met brusjes	82.4	90

Meetinstrumenten

Dit onderzoek maakte onderdeel uit van een grootschaliger onderzoek naar de rol van ouderlijke cognities in de totstandkoming van opvoedgedrag. Voor dit onderzoek werd gebruik gemaakt van 5 vragenlijsten. De vragenlijsten zijn: de Nijmeegse Opvoedstress Index, ([NOSI]; De Brock, Vermulst, Gerris, & Abidin, 1992/2006), de Comprehensive Early Childhood Parenting Questionnaire ([CECPAQ]; Verhoeven, van Baar, Deković, Bodden, & Van Baar, 2015), de Strenght & Difficulty Questionnaire ([SDQ]; Van Widenfelt, Goedhart, Treffers, & Goodman, 2003), de Parenting Cognition Scale ([PCS]; Snarr et al., 2009), de Me as a Parent (Hamilton, Matthews, & Crawford, 2015) en de computertaak zoals beschreven onder meetinstrumenten. In huidig onderzoek werd alleen gebruik gemaakt van de CECPAQ, de PCS en de computertaak. Deze zullen om die reden uitvoeriger worden besproken.

Positief opvoedgedrag. Positief opvoedgedrag van ouders in algemene situaties is gemeten met de CECPAQ (Verhoeven et al., 2016), een vragenlijst van 31 items. In dit onderzoek zijn enkel de items geselecteerd die horen bij de schalen Positieve Disciplineren (4 items) en Warmte/Ondersteuning (13 items). De items kunnen beantwoord worden op basis van een 6-punts Likert-schaal. De antwoordmogelijkheden waren 1 (*nooit*) tot 6 (*altijd*). De

Cronbach's alpha berekend. De schaal voor positieve disciplineren van moeders gaf een Cronbach's alpha van .76. Voor vaders was dit .73. Op de schaal ouderverantwoordelijkheid was de alpha van moeders .84 en voor vaders .84. Op de schaal voor attributies kindverantwoordelijkheid is de alpha van moeder .82 en van vaders .84.

Procedure

Ouders kregen in een informatiebrief uitleg over het onderzoek en konden middels het invullen en opsturen van de antwoordstrook aangeven of zij deel wilden nemen aan het onderzoek. Ouders kregen via de mail twee links toegestuurd, zodat beide ouders/verzorgers van het kind hun eigen vragenlijst in konden vullen. Tevens konden hierdoor de vragen gerandomiseerd aan worden geboden. Het invullen van de vragenlijst duurde gemiddeld dertig minuten. Ouders konden tussentijds stoppen en de vragenlijst op een later moment afronden.

Data-analyse

Om te onderzoeken of er sprake was van samenhang tussen de afhankelijke variabele positief opvoedgedrag en de onafhankelijke variabelen ouderlijke attributies is eerst een Pearson-correlatiecoëfficiënt (r) berekend voor vaders en moeders. Daarna zijn zes hiërarchische multiële regressieanalyses uitgevoerd voor vaders en moeders afzonderlijk. In iedere analyse zijn in model één de covariaten inkomen, opleidingsniveau en of de peuter het eerste kind is van ouders meegenomen, omdat deze mogelijk ook een rol kunnen spelen in de manier waarop ouders hun kinderen opvoeden. In model twee werden de variabele kindverantwoordelijke attributies en ouderverantwoordelijke attributies opgenomen. Om te kunnen vergelijken of de voorspellende relaties tussen ouderlijke attributies en positief opvoedgedrag anders zijn voor vaders en moeders zijn tot slot Fisher-Z toetsen uitgevoerd.

Resultaten

In Tabel 2 zijn de correlaties tussen positieve disciplineren, ouderverantwoordelijke (OA) en kindverantwoordelijke attributies (KA) in het algemeen en in specifieke situaties weergegeven, evenals de beschrijvende statistieken opgenomen.

Tabel 2

Correlaties tussen Ouderlijke Attributies (kind- en ouderverantwoordelijk) en Positief Opvoedgedrag (algemeen en specifiek) van Moeder (n=108-123) en Vader(n=60-108)

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	M	SD
	Vader								
1. OA	---	.19	-.05	.21	.51**	.29*	.22	4,63	.56
2. KA	.47**	---	.23	-.35**	.07	-.14	-.08	4,00	.71
3. OA specifiek	.03	.05	---	-.34**	-.16	-.36**	-.12	2,81	.44
4. KA specifiek	-.08	-.11	-.18*	---	.21	.38**	.25	2,78	.49
5. Pos. discipline	.33**	.23*	.19*	-.14	---	.38**	.16	4,90	.65
6. Pos. disc. spec.	.23*	.14	.01	-.01	.41**	---	-.19	3,94	.37
7. Warm opvoed.	.39**	.26**	.01	-.12	.42**	.13	---		
Moeder									
M	4.64	3.97	2.81	2.68	5.10	4.10	5.09		
SD	.60	.70	.44	.45	.58	.45	.47		

Noot: correlaties vader boven, correlaties moeder onder diagonaal, * $p < .05$, ** $p < .01$.

Een multi-pele regressieanalyse is uitgevoerd om te onderzoeken of ouderlijke attributies van ongewenst kindgedrag voorspellers zijn voor positieve disciplineren in algemene zin. De afhankelijke variabele positieve disciplineren zoals gemeten met de CECPAQ en de onafhankelijke variabelen OA en KA, zoals gemeten met de PCS, en de covariaten zijn meegenomen in de analyse.

Voor moeders bleek het regressiemodel in de eerste stap van de analyse niet significant te zijn [$F(3, 82) = .487, p = .692$] en slechts 0.02 % van de variantie te verklaren. Inkomen, opleidingsniveau en eerste kind of niet bleken geen van drieën significante voorspellers voor moeders' mate van positieve disciplineren. In de tweede stap van de analyse bleek het model met toevoeging van AO en KA wel significant te zijn [$F(5, 82) = 2.27, p < .05$] met een totale verklaarde variantie van 15.3 % . OA van moeders ($\beta = .33, t = 2.77, p < .01$) bleek een significante voorspeller voor positieve disciplineren van moeders. Moeders die het ongewenste gedrag van hun kind buiten de verantwoordelijkheid van het kind leggen, hanteren dus meer positieve discipline. KA van moeders bleek daarentegen niet significant ($\beta = .10, t = 0.88, p = .38$). Voor vaders bleek het eerste regressie model ook niet significant [$F(3, 45) = 0.12, p = .949$] en had een proportie verklaarde variantie van 0.01%.

Het model wordt echter significant door toevoeging van KA en OA [$F(5, 45) = 2.55, p < .05$] met een totale verklaarde variantie van 24,2%. Evenals de OA van moeders, zijn ook deze attributies van vaders ($\beta = .50, t = 3.48 p < .01$) een significante, positieve voorspeller voor positieve disciplineren van vaders. Vaders die gedrag zien als ouderverantwoordelijkheid rapporteren meer positieve discipline te hanteren. KA van vaders zijn in dit model niet significant ($\beta = -.04, t = -0.28 p = .79$).

Vergelijking van de gestandaardiseerde regressiegewichten (β) voor ouderverantwoordelijke attributies tussen vaders en moeders liet zien dat antwoorden van vaders en moeders niet significant verschillend zijn ($Z = 1.08, p = .28$)

Tabel 3

<i>Hiërarchische Multipele Regressieanalyse Ouderverantwoordelijke Attributies van Moeders en Vaders als Voorspellers voor Positieve Disciplineren in Algemene Situaties (N=83, N=46)</i>												
	Model 1 Moeders			Model 2 Moeders			Model 1 Vaders			Model 2 Vaders		
	<i>B</i>	<i>SE B</i>	β	<i>B</i>	<i>SE B</i>	β	<i>B</i>	<i>SE B</i>	β	<i>B</i>	<i>SE B</i>	β
Eerste kind	-.11	.13	-.10	-.04	.12	-.04	.05	.19	.04	.05	.17	.04
Inkomen	.01	.05	.03	.05	.05	.12	.03	.08	.06	.08	.07	-.10
Opleidingsniveau	-.06	.08	-.09	-.09	.08	-.13	-.03	.09	-.05	-.06	.08	.16
Attributies OA				.32	.11	.33**				.54	.16	.50**
Attributies KA				.08	.09	.10				-.03	.12	-.04
R^2		.02			.15			.01			.24	
R^2 change					.13						.23	

Noot: * $p < .05$, ** $p < .01$

Tevens is een analyse gedaan voor ouderlijke attributies van ongewenst kindgedrag als voorspellers voor positieve disciplineren in specifieke situaties. Voor moeders was model één met de drie covariaten niet significant [$F(3, 82) = 0.49, p = .69$] en werd ook model twee door toevoeging van KA en OA niet significant [$F(5, 82) = 1.15, p = .34$]. Ook de individuele invloed van zowel voor KA ($\beta = -.06, t = -.54 p = .59$) als OA ($\beta = .21, t = 1.80 p = .08$) van moeders waren niet significant. Model één bleek ook voor vaders niet significant [$F(3, 45) = 0.90, p = .45$]. Dit model verklaarde 6.1% van de variantie in positieve disciplineren in specifieke situaties. Door toevoeging van OA en KA van vaders werd het model significant [$F(4, 45) = 3.57, p < .01$], met 30.8% totale verklaarde variantie. De ouderverantwoordelijke attributies van vaders zijn significante, negatieve voorspellers voor positieve disciplineren in specifieke situaties ($\beta = -.35, t = -2.43 p < .05$). Vaders die het gedrag van hun kind als buiten de verantwoordelijkheid van het kind zien, zorgen voor minder positieve discipline in specifieke situaties. De kindverantwoordelijke attributies van vaders daarentegen zijn een significante, positieve voorspeller voor positieve disciplineren in specifieke situaties ($\beta = .30$,

$t = 2.09$ $p < .05$). Wanneer vaders gedrag zien als meer kindverantwoordelijk voorspelt dit meer positieve discipline in de opvoeding.

Vergelijking van de gestandaardiseerde regressiegewichten (β) voor ouderverantwoordelijke attributies tussen vaders en moeders liet zien dat ouderverantwoordelijke attributies van moeders een significant sterkere voorspeller is voor positieve disciplineren dan voor vaders ($Z = 3.65$, $p < .01$). De vergelijking voor kindverantwoordelijke attributies tussen vaders en moeders liet zien dat de antwoorden van vaders en moeders niet significant van elkaar verschillen ($Z = 1.94$, $p = .05$).

Tabel 4

<i>Hiërarchische Multipele Regressieanalyse Ouderverantwoordelijke Attributies van Moeders en Vaders als Voorspellers voor Positieve Disciplineren in Specifieke Situaties (N=83, N=46)</i>												
	Model 1 Moeders			Model 2 Moeders			Model 1 Vaders			Model 2 Vaders		
	<i>B</i>	<i>SE B</i>	β	<i>B</i>	<i>SE B</i>	β	<i>B</i>	<i>SE B</i>	β	<i>B</i>	<i>SE B</i>	β
Eerste kind	-.11	.13	-.10	-.13	.14	-.11	.16	.10	.24	.13	.09	.19
Inkomen	.01	.05	.03	.03	.05	.07	-.04	.04	-.15	.00	.04	.01
Opleidingsniveau	-.06	.08	-.09	-.07	.08	-.10	.02	.05	.06	.01	.05	.04
Attributies OA				.27	.15	.21				-.26	.11	-.45*
Attributies KA				-.08	.14	-.06				.19	.09	.30*
R^2	.02			.07			.06			.31		
R^2 change				.01						.25		

Noot: * $p < .05$, ** $p < .01$

Tot slot zijn de ouderlijke attributies van ongewenst kindgedrag als voorspellers voor warm opvoedgedrag onderzocht. Het eerste model voor moeders bestaande uit de drie covariaten bleek niet significant [$F(3, 82) = 1.31$, $p = .277$]. Dit model verklaarde 4,7% van de variantie in warm opvoedgedrag. Door toevoeging van ouderverantwoordelijke en kindverantwoordelijke attributies van moeders werd het model significant [$F(5, 82) = 7.12$, $p < .01$] met een totale verklaarde variantie van 31.6%. De OA van moeder zijn een significante, positieve voorspeller voor warm opvoedgedrag in algemene situaties ($\beta = .45$, $t = 4.26$, $p < .01$). De KA van moeders hebben daarentegen geen significante voorspellende waarde op warm opvoedgedrag in algemene situaties ($\beta = .16$, $t = 1.57$, $p = .12$). Wanneer moeders het gedrag van hun kind zien als meer ouderverantwoordelijk zijn zij warmer naar hun kind. Voor vaders waren beide modellen met eerst enkel de covariaten [$F(3, 38) = 0.91$, $p = .45$] en na toevoeging van KA en OA van vaders niet significant [$F(5, 38) = 1.24$, $p = .31$]. De individuele invloed van KA ($\beta = .29$, $t = 1.75$, $p = .09$) en OA ($\beta = -.15$, $t = -0.89$, $p = .38$) van vaders zijn tevens beide niet significant.

Tot slot laten de vergelijking van regressiegewichten van vaders en moeders geen significante verschillen zien, zowel voor KA ($Z = 1.64, p = .10$) als voor OA ($Z = 0.97, p = .33$).

Tabel 5

Hiërarchische Multipele Regressieanalyse Ouderverantwoordelijke Attributies van Moeders en Vaders als Voorspellers voor Warm Opvoedgedrag in Algemene Situaties (N=83, N=46)

	Model 1 Moeders			Model 2 Moeders			Model 1 Vaders			Model 2 Vaders		
	<i>B</i>	<i>SE B</i>	β	<i>B</i>	<i>SE B</i>	β	<i>B</i>	<i>SE B</i>	β	<i>B</i>	<i>SE B</i>	β
Eerste kind	-.00	.12	-.00	.08	.09	.09	-.28	.17	-.28	-.27	.17	-.28
Inkomen	-.08	.04	-.23	-.04	.04	-.10	.04	.07	.11	.08	.07	.22
Opleidingsniveau	.01	.07	-.02	-.02	.06	-.03	.02	.08	.05	-.01	.08	-.01
Attributies OA				.38	.09	.45**				.24	.14	.29
Attributies KA				.11	.07	.16				-.10	.12	-.15
R^2	.05			.32			.07			.16		
R^2 change				.27						.09		

Noot: * $p < .05$, ** $p < .01$

Discussie

Huidig onderzoek heeft gekeken naar ouderlijke attributies van ongewenst kindgedrag van peuters als voorspellers van positief opvoedgedrag. Uit de resultaten blijkt dat moeders en vaders die over het algemeen de verantwoordelijkheid van het ongewenste kindgedrag buiten het kind leggen meer positief disciplineren. De resultaten voor metingen in specifieke situaties wijken hier van af. Vaders die geneigd zijn om het kind meer verantwoordelijk te houden voor het ongewenste gedrag, zijn ook meer geneigd om positief te disciplineren. Daarentegen zijn vaders met meer ouderverantwoordelijke attributies juist minder positief disciplinerend. In vergelijking met de antwoorden van vaders, blijken de antwoorden van moeders met een ouderverantwoordelijke attributiestijl een betere voorspeller te zijn voor positieve discipline in specifieke situaties. Tot slot blijken enkel moeders die het ongewenste kindgedrag van hun peuter in algemene zin als buiten de verantwoordelijkheid van het kind zien, warmer op te voeden.

De resultaten voor deelvraag één zijn conform de verwachting en laten zien dat ouders die het ongewenste gedrag van hun kind bestempelen als gedrag buiten de verantwoordelijkheid van het kind meer positieve discipline hanteren. Uit literatuuronderzoek blijkt dat ouderlijke attributies, gericht op kindverantwoordelijk gedrag, geassocieerd wordt met meer negatief opvoedgedrag (Coplan et al., 2002; Whittingham et al., 2009). Om die reden was de verwachting dat ouderlijke attributies gericht op ouderverantwoordelijk gedrag voorspellend zouden zijn voor positief opvoedgedrag.

De resultaten gericht op positieve disciplineren in specifieke situaties zijn in de strijd met de verwachting. Verwacht werd dat de ouderverantwoordelijke attributies van ouders meer positieve discipline zou voorspellen in het algemeen, maar dat deze resultaten in specifieke situaties sterker zouden zijn, omdat uit onderzoek blijkt dat de interpretatie van het gedrag van het kind contextafhankelijk is (Dix, 1991; Hughes & Huby, 2002). Echter blijkt dat vaders die ongewenst kindgedrag zien als buiten de verantwoordelijkheid van het kind minder positieve discipline hanteren in specifieke situaties. Dit terwijl vaders die het ongewenste kindgedrag zien als kindverantwoordelijk juist méér positieve discipline hanteren in specifieke situaties. De positieve discipline in specifieke situaties wordt voor 25% bepaald door de ouderlijke attributies van vaders.

Dit resultaat blijkt in de literatuur lastig te verklaren. Het lijkt aannemelijk dat vaders die het kind niet verantwoordelijk stellen bij het zien van de platen minder de neiging voelen om het kind middels positieve discipline op te voeden of te corrigeren. Vaders die het gedrag zien als kindverantwoordelijk hanteren daarentegen meer positieve discipline. Dit zou kunnen worden verklaard doordat vaders in de opvoeding kinderen aanmoedigen om uitdagingen aan te gaan en het zelfvertrouwen van het kind willen vergroten (Grossman, Grossmann, Fremmer-Bombik, Kindler, Scheuerer-Englisch, & Zimmermann, 2002). Deze aanpak van vaders in het stimuleren van het aangaan van uitdagingen, zorgt er mogelijk voor dat vaders het kind daarmee meer verantwoordelijk stellen voor hun eigen daden. Verder onderzoek naar deze verklaringen is geïndiceerd.

In de bovenstaande verklaringen blijft onduidelijk waarom de attributies van vaders in specifieke situaties afwijken van attributies van vaders in algemene zin en waarom dit verschil niet voor moeders wordt gevonden. Het lijkt hierdoor meer aannemelijk dat er sprake is van een werkelijk verschil tussen ouderlijke attributies in algemene zin en specifieke situaties. Uit onderzoek blijkt dat attributies geen vaststaande percepties zijn, maar flexibel en per situatie kunnen variëren (Enlund et al., 2015). Tevens kunnen methodologische factoren het verschil verklaren. De computertaak is een nieuw ontworpen instrument en er is nog geen onderzoek gedaan naar de validiteit. Uit een vergelijkbaar onderzoek, waarbij ouders hypothetische situaties kregen voorgelegd, blijkt dat situaties niet representatief waren voor het gedrag van het eigen kind van ouders (Johnston & Freeman, 1997). Vervolgonderzoek naar de validiteit van de computertaak wordt aanbevolen evenals onderzoek naar verschillen in attributies in algemene zin en in specifieke situaties. Dit om een plausibele verklaring te vinden voor de verschillen die zijn gevonden in huidig onderzoek.

Daarnaast blijken de ouderverantwoordelijke attributies van moeders een sterkere

voorspeller voor positieve disciplineren in specifieke situaties dan de ouderverantwoordelijke attributies van vaders. Het verschil tussen vaders en moeders zou kunnen worden verklaard doordat alledaagse commotie in de peuterperiode kan leiden tot stress bij moeders (Crnic & Booth, 1991). Vrouwen blijken stressgevoeliger dan mannen (Matud, 2004). Deze stress kan tot stand komen door frustraties van een ouder die niet goed weet hoe hij met deze specifieke situaties om moet gaan en is van invloed op de affectiviteit en sensitiviteit in het opvoedgedrag (Crnic & Low, 2002). Tevens, zou dit mogelijk kunnen verklaren waarom de resultaten van moeders in algemene zin en in specifieke situaties verschillen. In verder onderzoek zou hierbij gekeken moeten worden naar de invloed van moederlijke stress op attributies.

Tot slot werd gekeken naar ouderlijke attributies in relatie tot warm opvoedgedrag in het algemeen. De resultaten gericht op ouderverantwoordelijk attributies zijn in lijn met de vooraf beschreven verwachting. Moeders die het gedrag van hun kind zien als ouderverantwoordelijkheid laten meer warm opvoedgedrag zien. In de literatuur wordt eenzelfde conclusie getrokken. Moeders met een interne locus, oftewel een meer ouderverantwoordelijke attributiestijl, tonen meer non-verbale warmte aan hun kinderen, zoals een glimlach of een knuffel, dan moeders met een externe locus (Bugental & Johnston, 2000).

Er zaten enkele beperkingen aan het huidige onderzoek. Door de keuze voor een niet aselechte steekproef kunnen resultaten niet direct gegeneraliseerd worden naar de gehele populatie ouders van peuters. Een aanzienlijk deel van de respondenten is hoger opgeleid, heeft een betaalde baan en is samen verantwoordelijk voor de opvoeding. De data vormt hierdoor een minder representatief beeld van de populatie. Tot slot is een beperking dat ouders gevraagd werden naar hun eigen opvoedgedrag. Deze subjectieve bevraging kan antwoorden opleveren die afwijken van de werkelijkheid (Johnston & Freeman, 1997). Vervolgonderzoek met een meer representatieve populatie en het opnemen van een sociale wenselijkheidsschaal om een bias te voorkomen (Podsakoff, MacKenzie, & Podsakoff, 2012) wordt aanbevolen.

Huidig onderzoek kent belangrijke sterke aspecten. De rol van attributies in opvoedgedrag is weinig onderzocht en kennis hierover is verjaard. Tevens blijkt de doelgroep peuters een beperkt onderzochte groep, terwijl de peuterperiode een zeer belangrijke periode is voor de verdere ontwikkeling van het kind. Ook de rol van vaders in de opvoeding is nog betrekkelijk weinig onderzocht, terwijl uit onderzoek blijkt dat vaders een unieke rol vervullen in de opvoeding en daarmee op de ontwikkeling van kinderen. Meer kennis over het

verband tussen attributies van ouders en positief opvoedgedrag is belangrijk voor het ontwikkelen van nieuwe- en/of de verbetering van bestaande opvoedmethodes. Hierdoor kunnen ouders en andere opvoeders beter ondersteund worden in het opvoeden van peuters in een levensfase die zeer bepalend is voor de verdere ontwikkeling en waarmee probleemgedrag bij kinderen op latere leeftijd voorkomen kan worden.

Referenties

- Amato, P. R. & Fowler, F. (2002). Parenting practices, child adjustment and family diversity. *Journal of Marriage and Family*, 64, 703-716. doi:10.1111/j.1741-3737.2002.00703.x
- Asscher, J. J., Hermanns, J. M. A., Deković, M. (2008). Behoeftte aan opvoedingsondersteuning van ouders van jonge kinderen. *Pedagogiek*, 2, 114-127.
- Beckerman, M., & Mesman, J. (unpublished). *The Naughty or Clumsy Attribution Task (NoCAT)*. Centre of Child and Family Studies, Universiteit Leiden, Nederland
- Bugental, D. B. & Johnston, C. (2000). Parental and child cognitions in the context of the family. *Annual Review of Psychology*, 51, 315-344.
doi:10.1146/annurev.psych.51.1.315
- Carpentier, M. Y., Mullins, L. L., Wolfe-Christensen, C., & Chaney, J. M. (2008). The relationship of parent self-focused negative attributions to ratings of parental overprotection, perceived child vulnerability, and parenting stress. *Families, Systems, & Health*, 2, 147-163. doi:10.1037/1091-7527.26.2.147
- Chen, M., Seipp, C. M., & Johnston, C. (2008). Mothers' and fathers' attributions and beliefs in families of girls and boys with attention-deficit/hyperactivity disorder. *Child Psychiatry & Human Development*, 1, 85-99. doi:10.1007/s10578-007-0073-6
- Coplan, R. J., Hastings, P. D., Lagacé-Séguin, D. G., & Moulton, C. E. (2002). Authoritative and authoritarian mothers' parenting goals, attributions, and emotions across different childrearing contexts. *Parenting: Science and Practice*, 1, 1-26.
doi:10.1207/S15327922PAR0201_1
- Crnic, K. A. & Booth, C. L. (1991). Mothers' and fathers' perceptions of daily hassles of parenting across early childhood. *Journal of Marriage and Family*, 4, 1042-1050.
doi:10.2307/353007
- Crnic, K. A. & Low, C. (2002). Everyday stresses and parenting. *Handbook of Parenting Volume 5 Practical Issues in Parenting*, p 242-267.
- De Brock, A. J. L. L., Vermulst, A. A., Gerris, J. R. M., & Abidin, R. R. (1992). *Nijmeegse ouderlijke stress index (NOSI)*. Lisse: Swets en Zeitlinger b.v.
- Dix, T. (1991). The affective organization of parenting: Adaptive and maladaptive processes. *Psychological Bulletin*, 110, 3-25. doi:0033-2909/91/S3.00
- Enlund, E., Aunola, K., Tolvanen, A., & Nurmi, J. E., (2015). Parental causal attributions and emotions in daily learning with the child. *Journal of Family Psychology*, 4, 568-575.
doi:10.1037/fam0000130
- Grossman, K., Grossmann, K.E., Fremmer-Bombik, E., Kindler, H., Scheuerer-Engelisch, H.,

- & Zimmermann, P.(2002). The uniqueness of the child-father attachment relationship: Fathers' sensitive and challenging plays as a pivotal variabele in a 16-year longitudinal study. *Social Development*, 3, 301-337. doi:10.1111/1467-9507.00202
- Hamilton, V. E., Matthews, J. M., & Crawford, S. B. (2015). Development and preliminary validation of a parenting self-regulation scale: Me as a Parent. *Journal of Child and Family Studies*, 24, 2853–2864
- Hughes, R. & Huby, M. (2002). The application of vignettes in social and nursing research. *Journal of Advanced Nursing*, 37, 382-386. doi:10.1046/j.1365-2648.2002.02100.x
- Johnston, C., & Ohan, J.L., (2005). The importance of parental attributions in families of children with attention-deficit/hyperactivity and disruptive behavior disorders. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 3, 167-182. doi:10.1007/s10567-005-6663-6
- Johnston, C., & Freeman, W. (1997). Attributions for child behavior in parents of children without behavior disorders and child with attention deficit-hyperactivity disorder. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 65, 636–645. doi:00004730-199708000-00013
- Knafo, A. & Plomin, R. (2006). Parental discipline and affection children's prosocial behavior: Genetic and environmental links. *Journal of Personality and Social Psychology*, 1, 147-164. doi:10.1037/0022-3514.90.1.147
- Kohnstamm, R. (2002). *Kleine ontwikkelingspsychologie, de schoolleeftijd (deel II, derde herziende druk)*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Kwon, J. A., Han, S., Jeon, H. J., & Bingham, G. E. (2013). Mothers' and fathers' parenting challenges, strategies, and resources in toddlerhood. *Early Child Development and Care*, 3-4, 415-429. doi:10.1080/03004430.2012.711591
- Landry, S. H., Miller-Loncar, C. L., Smith, K. E., & Swank, P. R. (2002). The role of early parenting in children's development of executive processes. *Developmental Neuropsychology*, 21, 15-41. doi:10.1207/S15326942DN2101_2
- Lieberman, A. F. (1999). Negative maternal attributions: Effects on toddlers' sense of self. *Psychoanalytic Inquiry*, 5, 737-756. doi:10.1080/07351699909534274
- MacKinnon, C. E. , Lamb, M. E. , Belsky, J. , & Baum, C. (1990). An affective-cognitive model of mother-child aggression. *Development and Psychology* 2, 1-13.
- Matud, M. P. (2004). Gender differences in stress and coping styles. *Personality and Individual Differences*, 37, 1401-1415. doi:10.1016/j.paid.2004.01.010
- McKinney, C. & Renk, K. (2008). Differential parenting between mothers and fathers.

- Implications for late adolescents. *Journal of Family Issues*, 6, 806-827.
doi:10.1177/0192513X07311222
- Morrisey-Kane, E. & Prinz, R. J. (1999). Engagement in child and adolescent treatment: The role of parental cognitions and attributions. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 3, 183-198. doi:10.1023/A:1021807106455
- Mills, R.S., & Rubin, K.H. (1990). Parent beliefs about problematic social behaviors in early childhood. *Child Development*, 61, 138-151. doi:10.1111/j.1467-8624.1990.tb02767.x
- Nelson, J.A., O'Brien, M., Calkins, S.D., & Keane, S.P., (2013). Mothers' and fathers' negative responsibility attributions and perceptions of children's problem behavior. *Personal Relationships*, 20, 719-727. doi:10.1111/pere.12010
- Nixon, R.D.V., Sweeney, L., Erickson, D.B., & Touyz, S.W. (2003). Parent-child interaction therapy: A comparison of standard and abbreviated treatments for oppositional defiant preschoolers. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 2, 251-260.
doi:10.1037/0022-006X.71.2.251
- Paquette, D. (2004). Theorizing the father-child relationship: Mechanisms and developmental outcomes. *Human Development*, 47, 193-219. doi:10.1159/000078723
- Podsakoff, P. M., MacKenzie, S. B., & Podsakoff, N. P. (2012). Sources of method bias in social science research and recommendations on how to control it. *Annual Review Psychology*, 63, 539-569. doi:10.1146/annurev-psych-120710-100452
- Powell, D., Dunlap, G., & Fox, L. (2005). Prevention and intervention for challenging behaviours of toddlers and preschoolers. *Infants and Young Children*, 1, 25-35. doi:
- Prinz, P., Stams, G. J. J. M., Dekovic, M., Reijntjes, A. H. A., & Belsky, J. (2009). The relations between parents' big five personality factors and parenting: A meta-analytic review. *Journal of Personality and Social Psychology*, 2, 351-362.
doi:10.1037/a0015823
- Slep, A. M. S. & O'Leary, S. G. (1998). The effects of maternal attributions on parenting: An experimental analysis. *Journal of Family Psychology*, 12, 234-243.
- Snarr, J. D., Slep, A. M. S., & Grande, V. P. (2009). Validation of a new self-report measure of parental attributions. *Psychological Assessment*, 21, 390-401.
doi:10.1037/a0016331
- Snyder, J., Cramer, A., & Afrank, J. (2005). The contributions of ineffective discipline and parental hostile attributions of child misbehaviour to the development of conduct problems at home and school. *Developmental Psychology*, 1, 30-41.
doi:10.1037/0012-1649.41.1.30

- Van Widenfelt, B.M., Goedhart, A.W.Q., Treffers, P.D., & Goodman, R.(2003). Dutch version of the Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ). *European Child & Adolescent Psychiatry*, 12, 281-289.
- Verhoeven, M., Deković, M., Bodden, D., & Van Baar, A. L. (2016). Development and initial validation of the comprehensive early childhood parenting questionnaire (CECPAQ) for parents of 1-4 year-olds. *European Journal of Developmental Psychology*, 1-15. doi:10.1080/17405629.2016.1182017
- Whiteside-Mansell, L., Bradley, R., Tresch Owen, M, Randolph, S., & Cauce, A. M. (2003). Parenting and children's behavior at 36 months: Equivalence between african american and european american mother-child dyads. *Parenting: Science & Practice*, 3, 197-234. doi:10.1207/S15327922PAR0303_02
- Whittingham, K., Sofronoff, K., Sheffield, J., & Sanders, M. R. (2009). Do parental attributions affect treatment outcome in a parenting program? An exploration of the effects of parental attributions in an RCT of stepping stones tripe P for the ASD population. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 3, 129-144. doi:10.1016/j.rasd.2008.05.002